

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мандзик Петро

кандидат юридичних наук, член-кореспондент

Академії адміністративно-правових наук

м. Київ, Україна

Сьогодні, в умовах воєнного стану велике значення для розвитку української держави відіграє виховання громадян у дусі патріотизму. Враховуючи суспільно-політичну ситуацію в країні досить актуальним є формування національно-патріотичної самосвідомості серед студентів і курсантів у навчальному закладі зі специфічними умовами навчання. Багато дослідників акцентують увагу на прагненні України розвиватися та вдосконалюватися відповідно до європейських стандартів. Ці стандарти полягають не лише у правовому аспекті, а й у психологічно-виховному.

В умовах російсько-української війни, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей: повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України), участь у громадсько-політичному житті країни, повага до прав людини, верховенство права, толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей, рівність всіх перед законом, готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [1].

Тому, основним завданням викладацько-педагогічного колективу у вищих навчальних закладах є прояв психолого-педагогічного впливу, який полягає в формуванні у молоді поважного ставлення до Батьківщини, української держави, народів, нації та суспільства в цілому. Для того, щоб студенти та курсанти з честю та гідністю несли службу в органах державної влади і проявляли високий професіоналізм, патріотичність, повагу до себе та оточуючих; шанували закони і державні символи; щиро любили свою рідну землю, мову, традиції, звичаї; захищали та прагнули до процвітання Батьківщини; показували високоморальні якості; зосереджували всі свої сили для виконання громадського та конституційного обов'язків.

Відповідно до статті 23 Конституції України :«Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язок перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її

особистості» [2].

Г. Ю. Топольницька слушно зазначає, що «Національно-патріотичне виховання сучасної української молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини» [3]. З вищезазначеного необхідно підкреслити той факт, що національно-патріотичне виховання студентів і курсантів полягає не лише у прагненні педагогів вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання сформувати патріотичну самосвідомість, а і у цілеспрямованій діяльності впливу органів державної влади, громадських організацій, сім'ї тощо.

Так у листі МОН від 16.08.2019 року №1/9 – 523 визначено, що формування патріотизму в українському суспільстві залишається першочерговим як для держави, так і для системи освіти в цілому. У зв'язку з цим національно-патріотичне виховання є важливою складовою освітнього процесу [4].

Слід зазначити, що формування національно-патріотичної свідомості серед студентів і курсантів у закладах вищої освіти МВС України полягають у таких психолого-педагогічних засадах як виховання:

- 1) почуття поваги та любові до Батьківщини;
- 2) значимості національно-патріотичних цінностей і переконань;
- 3) відповідальності перед громадянами за свою культуру мовлення;
- 4) готовності взяти на себе відповідальність;
- 5) проявів кращих рис українського менталітету (щедрості, працелюбності, справедливості, толерантності, гуманності) тощо.

Основними напрямками національно-патріотичного виховання курсантів та студентів є: духовно-моральний напрям, який передбачає формування морально стійкої особистості, яка має такі моральні якості, як чесність, сумлінність, відповідальність, повага до старших, мужність, любов до Батьківщини і свого народу; повагу до родини, батьків, сімейних традицій; формування соціальної активності, спрямованої на служіння інтересам держави; формування ціннісного ставлення до отримання професії як життєвої необхідності, головному способу досягнення успіху в житті і професії та ін. Культурно-історичний напрям передбачає виховання потреби в оволодінні і збереженні національної культури, традицій і звичаїв; формування розуміння місця та ролі свого народу і країни у розвитку світової культури; залучення курсантів, слухачів та студентів до участі у програмах, проектах громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді; організація відзначення

національних календарно-тематичних, релігійних і державних свят; формування почуття національної гідності, національної самосвідомості, здатності взаємодіяти та ефективно спілкуватися з людьми інших культур, мов і релігій. Громадсько-правовий напрям передбачає вивчення основ державності України, знання її Конституції, Гімну, державної символіки [5].

Можна зробити висновок, що національно-патріотичне виховання сучасної української молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини. Для здійснення ефективного виховання серед здобувачів вищої освіти в закладі зі специфічними умовами навчання викладацьких склад повинен проявити психолого-педагогічний вплив та національно-правові напрями виховання: духовно-моральний, культурно-історичний і громадсько-правовий. За допомогою яких студенти та курсанти зможуть сформувати шанобливе ставлення до Батьківщини, української держави, народів і нації та суспільства в цілому; повагу до національних символів (Державний Герб України, Державний Гімн України, Державний Прапор України); зможуть проявити участь у громадському житті країни; відчують толерантне ставлення до культурних та історичних цінностей і переконань представників іншої культури, а також регіональних і національно-мовних особливостей; зосередять свою увагу на рівності всіх перед законом, готовності служити та захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОН від 16.06.2015 №641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> (дата звернення 25.08.2025).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законом України станом: на 21.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення 21.08.2025).
3. Лист МОН від 16.08.2019 №1/9–523. URL: https://drive.google.com/file/d/1Db5P_CNZu5Sp5v_4_yKJUJrHLqKrJ4u/view (дата звернення 25.08.2025).
4. Топольницька Г.Ю. Психолого-педагогічні засади формування патріотичної самосвідомості у курсантів-прикордонників. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/05_04_2019/pdf/5.pdf (дата звернення 25.08.2025).
5. Федоренко О.І. Напрями, методи та форми національно-патріотичного виховання курсантів і студентів у закладі вищої освіти МВС України. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/05_04_2019/pdf/3.pdf (дата звернення 02.09.2025).